

Konsultat kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut mbi nismën KOMRA

Frushka Gora,
Serbi 10 tetor 2008

Konsultat i organizoi *Impunity Watch* i Fondit për të Drejtën Humanitare. Pjesëmarrës (21) ishin aktivistët për të drejtat e njeriut. Fjalën hyrëse e mbajtën Nataša Kandić (Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi), Ljiljana Hellman (*Impunity Watch*, Serbi) dhe Marijana Toma (*Impunity Watch*, Serbi).

Na duhet KOMRA që mund të krijojë pamjen faktike të së kaluarës sonë e cila do të pranohet si e tillë.

Ne më në fund duhet të kemi pamjen faktike e cila do të jetë e pranuar si e tillë mu për shkak të fuqisë së fakteve. (Nataša Kandić, Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Vetëm trupi rajonal mund të sigurojë të vërtetën më të afërt me atë çka na ka ndodhur

E vetmja mundësi është që të bëhet në nivelin rajonal, dhe që ato konkluzat, dhe ato rekomandime të janë sa më të afërta me të vërtetën, duke lëvizur drejt asaj që këta fëmijë këtu nesër të mund të shohin për afërsisht se ky ka qenë çështja... Por ajo që këtu është vërtetë arma me të cilën mund të bëhet diçka, janë faktet, faktet e pamohueshme... të bëhet bilanci, do të thotë ajo çka ka ndodhur. Ky bilanci, dhe bilanci nga aspekti i viktimave, duhet të jetë i pakontestueshëm. Ai mbase nuk do të sjellë të gjitha gjërat, por do të sjellë një rezultat. (Drago Kovačević, Forumi demokratik serb, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Komisioni Rajonal mund të ketë sukses vetëm si projekt shtetëror.

Kili është, p.sh., në shembull fantastik i pranimit zyrtar ku kryetari i shteti në një audiencë raporton dhe u kërkon falje viktimave për të gjitha vuajtjet dhe dhimbjet, ku ai e merr përsipër, si kryetar i shtetit, përgjegjësinë për të gjitha krimet që i ka bërë paraardhësi i tij. Pra, këtë gjë nuk mund ta bëjnë organizatat joqeveritare. Kjo është arsyeja pse komisioni duhet të jetë një lloj projekti shtetëror.

(Marijana Toma, *Impunity Watch*, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Fokusimi në viktimat në kontekstin rajonal barazon dhe shlyen kufijtë mes viktimave.

Viktimat njëfarëdore, për sa kam dëgjuar këtu, dhe çka më shkakton një si huti, janë paraqitur si një entitet. Disi ekziston një rrezik që edhe Komisioni Rajonal t'i fshijë kufijtë dhe të thotë se në të vërtetë nuk janë të rëndësishëm kufijtë për zbardhjen e krimit dhe viktimave. Dhe kjo në njëfarë mënyre e relativizon tregimin mbi atë se kush janë ekzekutorët. Sepse unë këtu nuk dëgjoj tregimin për atë se kush janë viktimat. ... Nëse flasim për viktimat si një entitet ne atëherë relativizojmë krimet dhe njëfarëdore e mbyllim këtë kontekst politik të tregimit.

(Marija Radoman, Këshilli i Helsinkit për të drejtat e njeriut në Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Qëllimi i KOMRA është ngushtimi i hapësirës përgënjeshtrore dhe manipulime në nivelin rajonal.

Të themi se ky është një obligim moral që të dimë se çka ka ndodhur. Dhe nëse ndodh kështu atëherë edhe ajo pamje e dëshiruar dhe e kërkuar në opinionin tonë mbi simetrinë e krimit sigurisht se do të humbet. Pra, nuk mund të flitet për simetrinë e krimit. Për këtë, mendoj, jemi absolutisht të pajtimit dhe secili që futet në këtë proces duhet ta ketë të qartë se nuk është qëllimi që të tregohet se të gjithë i kanë vrarë të tjerët, dhe se të gjithë edhe janë fajtor dhe përgjegjës në mënyrë të barabartë. Dhe nëse viktimat dhe shoqatat e viktimave dalin disi nga ai rrethi etnik dhe nisën në kornizën rajonale, dhe nëse viktimat e kërkojnë të vërtetën, të drejtën e tyre që të duhet se çka u ka ndodhur, ngushtohet absolutisht edhe ajo hapësira e manipulimit. (Marko Veličković, Qendra për zhvillimin e resurseve civile, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Duhet të sqarohet çka është më e rëndësishme për KOMRA : faktet mbi përgjegjësinë (pafajësinë) e të akuzuarve apo faktet mbi krimet konkrete të luftës.

A do të janë faktet e gjyqit që janë zbardhur deri më sot baza... nga e cila do të nisët, dhe pastaj do të shkohet më tej dhe më gjerë, dhe do të përfshihen gjërat që tashmë kanë qenë objekt i gjykimeve. (Jelena Cakić, Gratë për paqe, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Vendimet e Hagës për treshen e Vukovarit askush në Kroaci nuk i pranon. Por, ajo që nuk duhet të harrohet, në të gjitha këto vendime, madje edhe vendimin për lirim të Haradinajt, gjyqi nuk e ka mohuar se krimet nuk kanë ndodhur. Kjo është ajo çka është e rëndësishme për ne. (Nataša Kandić, Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Në debat le të sqarohet nëse KOMRA duhet të merret me shkaqet e luftës.

Kur e keni këtë lloj të prezantimit, të fakteve të zhveshura dhe të pakontestueshme, ju e keni edhe hartën e shkaqeve. (Marko Veličković, Qendra për zhvillimin e resurseve civile, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Kurrë nuk do të arrihet konsensusi për shkaqet [e luftës]. (Drago Kovačević, Forumi demokratik serb, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Rreth shkaqeve, mendoj se këtu nuk mund të arrihet asnjë lloj konsensusi. Një komision për këtë do të ishte i dënuar për dështim. Mua më duket kështu.. (Bogdan Ivanišević, Qendra ndërkombëtare për drejtësi tranzicionale, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Duhet të definohen detyrat e zyrave kombëtare: marrja e deklaratave dhe dëgjimi i viktimave ose edhe aktivitete tjera.

Zyrat kombëtare... a do të organizohen ato me ndonjë kriter tjetër; a do të merren vetëm me dëgjime dhe marrjen e deklaratave apo këto misione kombëtare do të kryejnë aktivitete të ndryshme?. (Nataša Kandić, Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

(Marija Gajicki, shoqata Nisma rajonalee .bashku

Në nivelin e çdo shteti mund të krijojmë ato nënkomisione apo komisione kombëtare, të ciklat do të përcaktonin se çka është bërë, procesuar në nivelin e atij shteti, cili lloj i të dhënave ekziston dhe atëherë të kryqëzohen dhe të shihet cilat të dhëna përputhen dhe cilat jo dhe ku janë zbrazëtitrat në hapësirën ku mund të veprojmë së

grave Vojvodinase, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Periudha kohore me të cilën do të merret KOMRA?

Momenti i parë është kur ka ndodhur konflikti i parë i armatosur, pra që nga viti 1991. Dhe fundi është më vitin 2001. (Marija Gajicki, shoqata Nisma rajonale e grave Vojvodinase, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Në konsultat duhet të përcaktohet cilat janë pritjet e viktimave që do të dëshmohen para Komisionit.

Mendoj se në këtë kuptim do të duhej të kishim parasysh dhe të artikulonim me kujdes cilat janë pritjet të njerëzve që do të flasin para komisionit. Çka presin ata, dhe pos kësaj të dëgjohen dhe respektohen si njerëz që e kanë përjetuar të keqën. Çka presin ata nga shoqëria, përkatësisht nga shteti, sepse nga s'përputhja, p.sh. e komisioneve në Amerikën Jugore dhe në Afrike... më këtë është matur suksesi ose dështimi i komisionit.

(Mirjana Vojvodić, Këshilli për iniciativën qytetare, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Koalicioni për themelimin e KOMRA duhet të ketë të drejtën e propozimit të 50 për qind të anëtarëve të KOMRA.

A do të ketë koalicioni të drejtën që të propozojë, p.sh. 50 për qind të anëtarëve, çka nuk nënkupton që edhe t'i emëroj ata. (Jelena Nešić, Instituti për transicion demokratik, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Partitë politike duhet të kyçen në konsulta, por pyetja është kur duhet të bëhet kjo?

Kur të bëhet koalicioni duhet të kihet parasysh se si të përfshihen edhe përfaqësuesit e partive poli-tike. Mendoj kur ne, të them ashtu, kur mes veti të gjitha i absolvijmë, i përtpim mirë, e dimë si dhe çka duam, hapat, atëherë do të mund të fil-lonim lobimin në parlamentet dhe qeveritë, çka do të thotë edhe partitë politike. (Marja Gajicki, Shoqata Vojvodanka – Initiative rajonale e grave, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Të shfrytëzohen kapacitet ekzistuese për promovimin e nismës.

Në cilën mënyrë festivali për të drejtat e njeriut Vivisecest, edicioni i ri të cilit do të mbahet nga fundi i tetorit, fillimi i nëntorit, do të mund të ofronte hapësirë për promovimin e kësaj nisme në territorin e Novi Sadit dhe në cilën mënyrë do të mund të konceptonit, së bashku me ne, ku do të shfrytëzonim këtë hapësirë, pasi që festivali do të ketë turne në pesë gjashtë qytete, jo vetëm në Serbi dhe Vojvodinë, por edhe në Bosnje dhe Hercegovinë dhe në Kosovë, dhe po kështu të shfrytëzojmë këtë mundësi që atje të promovojmë edhe disa gjëra tjera. (Marja Gajicki, Shoqata Vojvođanka – Iniciativa rajonale e grave, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Në procesin e konsultave duhet të kyçen bashkësitë fetare.

Do të ishte e dobishme që në komision të kyçen përfaqësuesit e bashkësive fetare, pasi që është i njohur roli i tyre në proceset që kanë ndodhur në territorin e ish Jugosllavisë. (Jelena Cakić, Gratë për paqe, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Për krijimin e KOMRA nevojitet përkrahja e bashkësisë.

Duke pas parasysh se ne nuk mund të marrim përkrahjen e politikanëve, duhet gjetur mënyrën që të kërkojmë përkrahjen e bashkësisë ndërkombëtare. (Ilda Habota, Këshilli i Sanxhakut për të drejtat e njeriut, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Do të doja të besoja pak më shumë se mund të marrim përkrahjen e elitës politike dhe të mediave.

(Marko Veličković, Qendra për zhvillimin e resurseve civile, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008)

Pse serbët nga Kosova dhe përfaqësuesit e tyre politikë dhe pushteti në Serbi do të kishin gjë kundër një komisioni të tillë? Mendoj se ata do të mund të kishin ca probleme, sepse do të flitet për pësimet e tjerëve që ua kanë shkaktuar serbët por... unë nuk do ta thosha këtë që në fillim, se të gjithë politikanët do të janë kundër. Megjithatë, në pushtet nuk është Slobodan Milošević-i, dhe çka do që ne mendojmë, edhe për vendet tjera do mund të thuhet njëjtë. Kështu që duhet të kemi pak më shumë besim. (Bogdan Ivanišević, Qendra ndërkombëtare për drejtësi Tranzicionale, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Të organizohen trajnime të organizatave joqeveritare për promovimin e nismës në nivelin lokal.

Propozimi im është që, nëse kjo është e mundshme, për ne që e pranojmë se na mungojnë këto dije, të na mundësohet fuqizimi shtesë përmes trajnimeve dhe edukimit që këtë tregim ta zbresim në nivelin lokal. Do të thotë, t'i vejmë në lëvizje këto tregime në nivelin e bashkësive lokale. (Dženeta Agović, Impuls, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Të organizohen takimet e shoqatave të viktimave në nivelin lokal.

Mendoj se do të ishte mirë të organizohen takimet e shoqatave, p.sh. të nënave nga Srebrenica dhe disa grave nga Serbia të cilat po kështu kanë përjetuar tragjedi personale. Ato të lidhen dhe t'u jepet hapësira në medime, kjo do të ishte mjaft efektive në kuptimin e sensibilizimit të shoqërisë për një tregim të tillë. (Jelena Cakić, Gratë për paqe, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).

Në mandatin e KOMRA duhet të jetë vepra penale e dhunimit.

Propozimi që KOMRA të merret posaçërisht më krimin e dhunimit, do të thotë me dhunimin e grave. (Dženeta Agović, Impuls, Serbi, Konsulta kombëtare me organizatat për të drejtat e njeriut, Frushka Gora, Serbi, më 10 tetor 2008).